

rădăcina, partea de sevă a cuvântului, prin faptul că ele aruncă în umbră sau mai propriu zis în șoaptă aproape neuzită, acele părți ale cuvântului pe care mintea le pricepe fără ajutorul urechii

I, OLIMPIU ȘTEFANOVICI-SVENSK

Londra, British Museum.

22 I. 927

VII

Nouă contribuțiuni la Bibliografia veche românească¹⁾.

Ciiasloveți, Sibiu 1696.

Iată câteva completări la descrierea dată în *Bibliografia veche românească* vol. I, pag 339, Nr 101

Pe foaia 244, după terminarea rugăciunilor de dimineață, aflăm iertarea de greșeli cu textul următor

Pretine, Pravoslavnice Cetitoriu, cu umilință te rugăm : unde vei afla nescare greșuri în lucrul acesta al nostru, în slove, în cuvinte, să nu blăstâmi : ce cu blândeată îndreptează și plineaste-se-va precât am putut cu nevoință am lucrat, și precum am aflat în izvod așa am dat și am lucrat, și precum am aflat în izvod așa am dat și în tipar. Ce te rugăm iartă, ca și tu să dobândești Ertăciune del[a] Domnul nostru Is Hs al cărui dar și mlă și nor îl rugăm să fie cu tine pururea.

*Iubitoriu de osteneală
Pop : Kiriac, G 1 Tip.
și Avraam Arhidracon*

¹⁾ Cf *Dacoromania* Vol V pag 601—619, *Octoiul mic* tipărit la Brașov (1557) împreună cu un *Evangheliar slavon* (1580²⁾ vor forma un articol separat De asemenea o *Carte de rugăciune* tipărită în Belgrad înainte de Catechismul calvinesc (1640), care conține Moltvele descrise în articolul D-lui prof univ N Drăganu „*Codicele pribeagului Gheorghe Ștefan Voevodul Moldovei*” în Anuarul Institutului de Istorie Națională Cluj 1926, Vol III, pag 181—250 La pag 184, la punctul 15, citim „*Motive de rugă de peste săptămână câte trei pe dni scoase de Măria sa Gheorghe Ștefan voevod, le-au scos din limba sârbească pre limba românească* Aceasta carte face parte din primele tipărituri Rakoczene

Literele, ornamentația tipografică la finale și în loc de frontispiciu sânt identice cu ale Moltvenicului dela Belgrad 1689, tipărit tot de Kiriak. Se vede că tot materialul tipografic a fost transportat dela Belgrad la Sibiu, căci literele Chiriakodromionului din Belgrad (1699) se deosebesc de acestea, se introduc noi caractere și frontispiciu. În acest Ceasloveț, pe foaia 2, să află Tatăl nostru, pe care-l reproduc pentru ca să poată servi de comparație cu alte texte anterioare și ulterioare.

*„Tatăl nostru ce ești în ceruri sfînțească-să numele tău
Vie împărăția ta, Cumu-i în ceru așa și pre pământ Pâinea
noastră de toate zilele dă ne-o noao atsăz Și ne iartă greșelele
noastre, cum ertăm și noi ale greșilor noștri Și nu ne duce
pre noi în ispită, ce ne izbăvește pre noi de vicleanul. Că a ta
vaste împărăția și putearea și slava, acum și până în veaci,
Amin*

Iată conținutul acestui Ceasloveț

Polunoștniță de toate zilele	Joi 36
Polunoștniță de sâmbătă	„ 33
Începutul tîrosului (Psalnii duminecu)	„ 81
Începutul lu pervi ceas	„ 90
Începutul al tretu ceas	„ 97
Începutul lui șesti ceas	„ 107
Inceaperea obeaniței	„ 116
Începutul al 9 ceas	„ 126
Începutul vecerniei	„ 132
Începutul pavecerniței mici	„ 145
Începutul pavecerniței mari	„ 171
Troparele Învierii	„ 185
Troparele și condacele zilelor	„ 191
Ceasurile zioa de Paști	„ 194
Cinstitul paraclis al Născătoarei	„ 194
Rugăciunile Vasilie cel mare	„ 226
Rugăciunea după cuminecătură	„ 230
Rugăciunile de seară	„ 236
Rugăciunile de dimineață	„ 244
Rânduiala lunilor	„ 330

Molitvenic, Râmnic 1706

Bibliografia veche românească Vol I, pag 541, nr 150 cunoaște această carte însă numai cu 190 pagini. Cartea completă are 453 pagini

La sfârșit, pe pagina 451, citim următoarele:

„Cade-să a ști, că în Molitvenicul acesta pentru toate tainile și trebile ce să cuvîn a le isprăv[î], preotul s'au pus, ară slujba la priceștania bolnavului, noi n'am pus, precum vedem ca să află în Molitvnicile slovenești, ca ce că în izvoadele grecești nu să află această rândurală făcută osebi, nice urmează a să face vre-o slujbă la acest lucru, ce numai după-ce merge Preotul acolo unde va fi bolnavul. Întâru trebuie să-l ispovădească cum să cade, și apoi să-l priceștinască cu Dumnezeuștile taini, zicând bolnavul de va ști carte Crez Doamne și mărturisesc, că tu ești adevărat Hs Firul lui Dumnezeu celui viu. Tot până în sfârșit. Iară neispoveduit să nu îndrăznească Preotul a-l cumineca, că vor cădea amândoi în osândă

Pagina 452

Slavă cinste și închinăciune celui în Troiță unura Dumnezeu, carele ne-au așutat după început de am ajuns și sfârșitul. Iară cei ce veți întâmpla a ceti bucurați-vă în Domnul și vă rugați pentru noi și ce greșală veți afla, veri în cuvinte, veri în slove, îndreptați cu Duhul blândețelor, neputîndu-ne în ponos, că precum vaste cu neputință cerul a să vedea fără de nori, așa și țipariul fără de greșală

Pe pagina 453

Să se ști și aceasta, că de vei cerceta pre amăruntul rândurile și tălmăcirea acestui Molitvenic, și de-l vei potrivi cu niscare izvoade slovenești, verunde ar fi țipărite și nu se va potrivi, să nu o pripești îndată a defarma, că ce noi am urmat Molitvnicul grecesc carele l-au țipărit Nicolae la anul dela Hs 1691. Și după cât ne-am fost putînța și întru înțeles și întru rândurile am așezat, pre alocurea am și adaos în tălmăcire pentru scurtarea limbii Rumânești, așijderea

și la învățătură și la Rânduială pentru rostimea Preoților, și pentru mai leznea lor. Iară ceale ce nu s'au pus nici decum, s'au lăsat. . . pentrucă sânt Arhieriești, iară altele că nu le slujesc pre aceste locuri

Molitvenie, București 1722.

Euhologion | adevă | Molitvenic | acum a treia oară tipărit după | rânduiala celui grecesc | În zilele de Dumnezeu înălțatei Dom | nu a prea luminatului oblăduitoru | a toată Țara Rumânească | Ioanu Nicolae Alexandru Voevod | Mavrocordatul | cu blagoslovenia și cu toată cheltuiala prea|sfințitului Mitropolit al Ugrovlahiei. | Kir Danul | În scaunul Bucureștilor | La anul dela Hs 1722 | De Sava Ieromonahul Tip. |

În 4° de peste 4 foi nenumerate și 538 pagini numerotate.

Pe verso titlului Stema Moldovei și a Țării Românești. Vezi reproducerea în *Bibliografie* vol. II fig 284

Tipărit cu negru și roșu cu 26 rânduri pe pagină.

Pe verso titlului se află următorul vers :

*Buurul, corbul și crucea trei seamne minunate,
Darurile tale vestesc Doamne prea înălțate.
Buurul, Domnu Moldovei că ai fost te însemnează,
Corbul al țării Rumânești stăpân te adevărează
Iară crucea pravoslaviei bun paznic te arată,
Nicolae prea înțeleptule cu inimă curată
Aceasta în veaci te va păzi cu cinste și cu pace
Și pre vrăjmași îi va ¹⁾ surpa, ca praful îi va face*

Prefața are numai sfârșitul.

Pe urmă urmează :

Cu cuvântarea cea mai denarante, Către prea Sfințitul și de Dumnezeu dăruitul arhiepiscop și Mitropolit a toată Ugrovlahia Kir Danul după căzuta datorie ca unui stăpân îi aduc plecată închinăciune.

Urmează textul, însă exemplarul cunoscut de mine are numai o pagină, restul lipsește

¹⁾ Tipărit : vrăjmaș îmi va

Liturghie, București 1728

Bibliografia veche Românească vol II, pag 35 nr 196 descrie această carte, confundând-o însă, probabil, cu alt exemplar, din alt an Exemplarul este identic cu acela din anul 1713, adică o retipărire Are 210 foi și nu 248 cum se descrie În Pinaxar nu se trece nimic ce ar trece peste 210 foi Atât exemplarul din anul 1713 cât și aceste din 1728 se termină cu *Ectenile ce se zic la morți*.

La sfârșit numai atât.

Sfârșitul Dumnezeești Liturghii.

Apostol, Buzeu 1743

Bibliografia veche românească, vol II pag 65, nr 230 descrie această carte, fără să cunoască un exemplar complet. Cartea completă are 178 foi numerotate. Pe ultima se citește următoarea iertare de greșeli

Unuia Dumnezeu celui în treiță slăvit Tatălui, Fiului și Duhului Sfânt, fie dela noi robii sări, mulțămită, cinste, laudă și închinăciune, căci ne-au îndemnat de am început, și ne-au ajutat de am scos cu tipăriul această sfântă carte Apostol Iară pre tine pravoslavnic cetitoriu, cu smerenie te rugăm ca de vei afla ceva nu bine alcătuit sau greșit, aceea să o acoperi cu blândețele dragostei, și să o socotești a fi din nesăvârșirea slabei minți Iară nu din vora ostentorului. Aducându-ți aminte, că toți acenași neputințe sântem părtași Și Dumnezeu carele numai singur raste de săvârșit, să te învrednicească vederi feați sale, și mila lui să fie cu tine pururea.

Liturghie, București 1746.

Dumnezeeștile și Sfintele | Liturghii | acelor dintru sfinți Părinților | noștri alui Ioan Zlatost alui Ba|sile cel Mare, și a Prejdestenii. | Acum tipărite, întru al doilea an | din a patra Domnie a țării Rumânești, | a prea luminatului și prea înălța-| tului Domnului nostru | Ioan Konstandin, | Nicolae Voevod |

*cu blagoslovenia prea sfințitului Mitropolit al Ugrovlahiei /
Kir Neofit / Și sau tipărit în Tipografia Domnească în
orașul Bucureștilor /*

*La anul dela zidirea lumii 7254 / De cucearnicul între Preoți
Poșa Stoica Iacovici Tipograful*

Titlul într'un chenar simplu, pe verso se află stema în-
jită cu literile I N. K. V și următorul vers

Asupra peceți stihuri politice

A țării rumânești cu bună fericire

Aceaste doao peceți Hs. le gătește,

Și Domnului Constandin le dăruiește,

Ca să poată stăpâni cu bună voie,

Îndelungându-l pre el întru norocire

În 4° mic de 2 foi nenumerotate și peste 244 pagini nu-
merotate Tipărit cu negru și roșu, cu 26 rânduri pe pagină.
Are mai multe gravuri

Ceasoslov, Blaj 1752 ediția I.

Această carte este necunoscută de *Bibliografie* și este
prima ediție a Ceasoslovului. Exemplarul cunoscut de mine
este incomplet Începe cu pag 33 și are peste 652 pagini
Formatul este 8° mic tipărit cu negru, două feluri de litere
mici de tot și de mărimea obișnuită Rândurile variază
de la 17 la 23 Caietele se compun din 8 foi, primele patru
semnate cu chirile Caietul e cu literă mai mare, iară foaia
cu literă mai mică Această carte începe să se tipărească
în anul 1751, fapt constatat din două împrejurări și anume
O gravură poartă anul 1751 cu cifre arabe, iar mai departe
scara Pascăliei începe cu anul 1751 Anul 1752 ca data
terminării cărții o stabilesc tot din Pascălie, unde textul
începe cu anul 1752, Are mai multe gravuri semnate de
zugravul „Vlaicu”

Gravurile sânt

La pag 102 Isus Pag 182 Batjocorirea lui Isus La pag 197
Isus cu crucea. La pag. 258 Luarea lui Isus de pe cruce
La pag 283 așezarea lui Isus în mormânt La pag 388
Învierea lui Isus. La pag 574 Maica Domnului cu Isus,

având jos următoarea inscripție *Icoana Preașfintei Născătoarei de Dumnezeu, carea ai lăcrămat în Ardeal în Sfânta Mânăstire dela Nicula 1699 Februarie 4*

La pag. 606 Duhul Sfânt

Dela pag. 647 înainte se află Păscălia

Ceasoslov, Blaj 1753 (?)

Tot un exemplar necunoscut de *Bibliografie* este și ediția a doua a Ceasoslovului dela 1752 Exemplarul cunoscut de mine este defectuos, începe cu pagina 21 și se termină cu pag 586. Literile sunt de două feluri și identice cu cele din ediția I. Frontispiciile, inițialele și gravurile tot aceleași, semnate de Vlaicu. Comparând textul ed. I și II constatăm pe aceeași pagină deosebiri; prin urmare avem a face cu altă ediție. Ediția I epuzându-se repede, cererile fiind mari, s'a tipărit ediția II și anume înainte de Strajnicul din Blaj (1753). Căci după acest Strajnic, tipăriturile introduc oarecare forme noi tipografice Cel mult ediția II a putut fi tipărită imediat după Strajnic. Aceste împrejurări m'au determinat a fixa tipărirea la anul 1753.

Cartea are formatul în 8° mic, e tipărită numai cu negru, cu litere mai mari și 20 de rânduri pe pagină, sau cu cele mai mici, cu 22—23 rânduri. Caetele se compun din 8 foi, aceeași signatură ca la ed I

Apostol, Iași 1756

Bibliografia veche românească, vol. II pag 132 nr 296 descrie această carte fără să cunoască exemplarele complete.

Exemplarul complet are 174 foi numerotate La sfârșit numai atâta :

Sfârșit și Iu Dumnezeu mărire de ne-au ajutat după început, de am văzut și sfârșitul.

Acatist, Blaj 1763

Amintit de *Bibliografie* în vol II pag. 160, nr. 331 după Popp, *Disertație* No 47, fără a cunoaște cartea.

Exemplarul meu are acest titlu :

*Acahstiviaru | Cu multe alease rugăciuni | pentru evlavia
fește căruia creștin Cu blagoslovenia Prea sfințitului | și
Prea luminatului Domn | P. Pavel Aaron | de Bistra, prin
țara Ardealului și părților ei împreunate, Vlădicul Făgă-
rașului. Tipărit la Sfânta Troiță în Blaj anul dela Hs
1763 | De Ioann Râmnceanu Tipograful*

Titlul este încadrat într'o gravură simplă, semnată de Vlaicu 1751 Pe verso o gravură fără semnătură

În 8°, de 2 foi fără numerotație și peste 656 pagini numerotate. Tipărit cu negru și roșu, 18 rânduri pe pagini

Ceaslov, Iași 1763.

La titlul descris în *Bibliografie* Vol. II pag. 160 nr 332 se mai adaugă .

De Grigorie Stanoviciu Tipograful.

Titlul e încadrat foarte simplu, pe verso se află o gravură, Maica Domnului, tot încadrată, cu următorul text .

*O prea Sfântă Marca lui Dumnezeu
Fie-ți milă de noi, norodul tău,
Și nu ne lăsa până în sfârșit să perim,
Căci întru tine toți nădăjdum,
Ci cu ale tale Sfinte rugă soleaște :
De muncile ceale vecinice ne izbăveaște*

În 4°, de 2 foi fără numerotație. Câte foi numerotate aveă nu știu, deoarece am aflat numai titlul cu 2 foi din text.

Tipărit cu negru și roșu cu 22 rânduri pe pagină.

Psaltire, Blaj 1764.

Amintită de *Bibliografie* Vol. II pag. 162 nr. 339, după Popp, *Disertație* No 47.

Iată titlul

*Psaltirea|prorocului și împăratului| David| acum a treia oară
tipărit cu blagoslovenia|Prea Sfințitului| Kiriu Kir| P Pavel*

*Aaron/Vlădiceri/Făgărașului/În Sfânta Mitropolie a Blajului/
Anu dela Hs 1764*

În 8°, cu o foaie fără numerotație și peste 510 pagini numerotate Țipărit numai cu negru, titlul încadrat într'un chenar foarte simplu. Pe verso este o gravură reprezentând pe David Prorocul și semnată de Petru Râmniceanu, 1764.

Dacă această carte a avut Predoslovie nu se știe, deoarece exemplarul cunoscut de mine începe cu foia 3 și se termină cu foia 510. Urmează *Învățătura cum să citește Psaltirea*.

Literele sânt de un singur fel. Pe pagină sânt 18—19 rânduri.

Penticostarion, Blaj 1768.

Penticostarion/acum întăru așezat și Țipărit, după rânduală besearicu/răsăritului/Supt stăpânirea Prea înălțaței Împărăteasei Râmleanilor/Prințeasei Ardealului Iproci /Doamnei / Doamnei Mariei Theresu / cu blagoslovenia celor mari mari /Țipărit în Blaj în Țipografia/Mănăstirei Bunei-Vestiri /Anu dela Hs 1768

Titlul este cuprins într'o gravură semnată de Petru Papavici, Țipograful Râmniceanu. Pe verso o gravură fără semnătură.

În folio de 2 foi fără numerotație și 202 numerotate Țipărit cu negru și roșu, pe două coloane, cu 40 de rânduri pe coloană. Are vreo câteva frontispicii.

Prefața sună astfel:

Către Cetitorii

Vrând a Țipări acest Sfânt Penticostarion carea să ceteaște și să cântă prin Sfintele Besearici a Răsăritului începând din Sfânta și luminata zi a Paștilor până în Duminica tuturor Sfinților și aducându-ne aminte de porunca Sfintei Besearici. Ca prin Sfintele besearici, rugile ceale adevărate și lămurite, să se facă, (precum în Pravilă, Sfântul sobor

dela Carthageni în chanonul 101 arată), Ne-am nevoit a urma Izvodului celui mai vechiu grecesc Pentru aceea nu te mira, nici ne vinovăți de vei găsi într'acest Pentecostaruu sau adaos ceva, care în ceale rumânești și slovenești, până acum tipărite, nu să găsească, sau lăsat ceva, care într'altele să găsească, ci cu umilință și cu frica lui Dumnezeu ceteaște, căută, sau pre alții căutând, sau cetind ascultă, aducându-ți aminte ca cum ai vorbi cu însuși Dumnezeu nevăzut precum învață Triodul luni în săptămâna cea dintâru a sfântului Post.

Triod, București 1768

Bibliografia veche Românească Vol. II pag 192, nr 367 descrie această carte și spune că s'ar fi tipărit la anul 1769, socotind data de tipărire după titlu unde se spune că, „s'au tipărit dela zidirea lumii la anul 7277”. Triodul acesta cum o să vedem mai jos, a fost tipărit în anul 1768

Cartea este în folio, de 2 foi nenumerate și 470 foi numerotate Descrierea ei corespunde cu cea din *Bibliografie* La sfârșit

Tipăritu-s'au și s'au Dvorthosit aceasta sfântă și Dumnezească carte ce să chiamă Triodion, prin iubirea de osteneală a nevreadnicului și smeritului între Ieromonahii Grigorie Ieromonahul Iară cei ce vă veți întâmpla a ceti această sfântă carte, bucurați-vă în Domnul și orice greșală veți afla, în cuvinte sau în slove, cu umilință vă rugăm ca să îndreptați cu Duhul blândețelor negrăbindu-vă a ne pune în ponos, că n'au lucrat îngeri · ci mână de țărână și minte de om păcătos, cuprins de slăbăciunea firii carea nu lasă nici pre un om a rămânea fără de greșală la tipărit. Deci știm adevărat știm, că multe alunecături și greșeli se vor fi făcut prin multă osteneală și prin citirea prubelor de noaptea (că cu adevărat și noaptea de multe ori o am făcut în loc de zi) Că pre cât am putut cu nevoiță am lucrat Cu plecăciune dar vă rugăm că se ne iertați și Dumnezeul păcii să fie cu voi acoperindu-vă greșealele

Precum doresc să ajungă la vadul cel cu adăpostire cei

ce sânt bătutuși de valuri în lucrul Mării așa dorește și tipograful să ajungă la sfârșitul cărții

Și s'au început acest sfânt și Dumnezeuesc lucru la luna lui Iulie în ziua dintâu și au luat sfârșit la luna lui Noemvrie în zile 7, la anul dela Hs. 1768

Anthologhion, București 1777

Bibliografia veche românească, Vol II pag 218 nr 398 descrie această carte, însă nu cunoaște un exemplar complet. Cartea are 3 foi fără numerotație. Foia 1 este titlul, foia 2 predoslovia și foia 3 o gravură mică în chenar de linia-tură „Maica Domnului”, iară pe verso „Isus Hristos”.

Predoslovia se termină cu :

Al pravosloviei voastre rugătoriu către Dumnezeu Smeritul Mitropolit al Miralichiei,

Filearet

Molitvenic, Râmnic 1782

Bibliografia veche românească Vol II, pag 274, nr 453 descrie această carte, însă nu cunoaște exemplarul complet. Cartea completă are 360 foi numerotate și la sfârșit citim următoarele :

Precum cel lipsit de lumina ochilor umblând să poticnească adease, așisderea și mintea Driorthositoriului, de multe ori prin slăbiciunea firii de carea sântem ținuți, pricinuaște greșale la îndreptarea țipăririi. Deci pentru aceasta atât către cei întâu stătători în rândnala Besearicească cu smerenie mă rog, cât și la toată pravoslavnică obștime cu cucerire im[i] fac datoria ceareri. Ca ori ce greșală, în cuvânt sau în slove veți găsi, să îndreptați cu cuget blând, și să mă iertați pre mine neputinciosul. Iară cel ce știe ascunsurile inimilor, să vă învrednicească amânduror tericirilor

Smeritul între Ierodiaconi,

Grigorie Râmnițeanul

Protocol, 1790—1792

Textul de mai jos este textul cel mai vechiu al tipăriturilor de acest fel. La parohia din Miercurea Nirajă mi-a fost arătat acest protocol, în care cea mai veche însemnare este din 1793. Acest protocol are formatul în folio și pe o foaie se repetă de 3 ori același text. Titlul nu se știe, de oarece lipsește. Iată textul.

*S'au născut prunc de partea..... la
z10a..... la luna..... la anul..... de părinți
de leagea grecească neunită pravoslavnică, a căruia Tatăl
..... dar Muma.....
lăcuitorii în..... S'au botezat și cu sfântul Mir
s'au uns prin mine mai jos iscăntul paroh și preot al Bisea-
ricii Hramului..... În z10a.... luna.....
anul mai sus numit. Și s'au dat în sfântul Botez pruncului
nume..... Naș au fost.....
lăcuitorii..... Cu chiar mâna sa.....
paroh.....*

Textul este încadrat cu 2 linii paralele.

Liturghii, Sibiu 1807.

*Sfintele|și Dumnezeștile|Liturghii|acelor dintru sfinți pă-
rinților noștri|alui|Ioann Zlatoust|alui|Vasilie cel mare|alui|
Prejdoștenii| a doaoară tipărită|în zilele preainălțatului Îm-
părat|Franciscus al doilea |Cu slobozema înălțatului crăes-
cului Gubernii a tot Ardealului |S'au tipărit în Sibiu în Tipo-
graafia lui Ioann Bart |1807*

În 4°. Tipărit cu negru și roșu, două feluri de caractere, cu litere mai mici și mai mari. Rânduri 24—28 pe pagină. Verso titlului este gol. Are 2 foi fără numerotație și 316 pagini numerotate. La pag. 126 este o gravură, Sfântul Vasilie cel mare. La pag. 176 altă gravură, Sfântul Grigorie, ambele fără semnătură.

La sfârșit numai atât:

Sfârșit și lui Dumnezeu laudă.

Octoih mic, Sibiu 1808

Bibliografia veche românească, Vol II pag 534, nr 745 amintește această carte după Iorga *Scrisori, II*, pag 109 și 128 Cartea este următoarea

Ceale/opt glasuri/sau/octoihul cel mic/cu/orândurala vecermeri, liturghiei/împreună glasurile cu podobile/catavasule, rmoasele, poljdeul, pri/pealele cu sveatilnele, și Voscræ/snele de peste tot anul | Tipăritu-s'au cu chelturala lui Simeon Pantea din Salcio/Sibiu/În tipografia lui Ioan Bart/1808

În 8°, tipărit cu negru, 1 foaie și 352 pagine numerotate, cu 27 rânduri pe pagină Titlul este încadrat într'un chenar simplu, pe verso se află o gravură reprezentând pe Is Hs

Protocolum, Sibiu 1811

I Protocolum/peñtru însemnarea/Botezașilor/pe seama/bisearicilor ne-unite din/—/Prin slobozema În K Gubernium/ Sibiu/Tipărit in Tipografia lui Ioann Bart/1811

In-folio, tipărit numai cu negru, rubricile sânt despărțite cu liniatură Pentru trecerea botezașilor sânt 12 rubrici orizontale, iară datele ce urmează să fie trecute sânt pe două pagini cu 11 rubrici principale Aceste sânt următoarele 1 Anul Domnului, 2 luna 3 zile 4 Din botez s'au dat pruncului nume 5 Numele și Polecra Părinșilor pruncului, 6 Locul de unde sânt Părinși pruncului, 7 Numele și polecra Nașului sau a Nașii prin care s'au botezat 8 Numele și Polecra Preotului care au botezat 9 Cu sfântul mir e uns? (Două rubrici e, nu) 10 Oltut e [de] vărsat? (două rubrici olt, nu) 11 Reflexule din care pricină nu s'au oltut vărsat Dintre părinșilor sau doftorilor

Protocolum, Sibiu 1811

II Protocolum/peñtru însemnarea/căsătorișilor/pe seama/bisearicilor ne-unite/din/—/prin slobozema În K Gubernium/Sibiu/Tipărit in Tipografia lui Ioann Bart/1811.

În-folio, tipărit numai cu negru, rubricile sânt despărțite cu liniatură Pentru trecerea căsătoriilor sânt 12 rubrici, iară datele ce urmează să fie trecute sânt pe două pagini cu 11 rubrici Aceste sânt 1 Anul Domnului 2 luna 3 Zile 4 Numele și polecra celui ce s'au căsătorit 5 Locul nașterii lui și al ținutului 6 Numele și Polecra fetii sau a nevestii 7 Locul nașterii ei și a ținutului 8. Intre întâia, a dooa, sau a treia căsătorie 9 Numele și polecra Numelui 10. S'au vestit în biserică la luna și ziua 11 Numele și polecra Preotului cununătorii

AUREL FILIMON

Târgul-Mureș, Martie 1930

VIII.

Viitorul cu „vadere”.

În conjugarea auxiliarului cu care se formează viitorul în românește întâlnim câteva forme neexplicate încă în mod satisfăcător nici de H. Streller (*Das Hilfsverbum im Rumänischen*, în „Jahresbericht-Leipzig” IX p. 50 ș u), nici de alții. Încercând în cele următoare să explic câteva dintre ele, aş vrea să observ în mod preliminar, că paradigma prezentului indicativ al verbului *vrea* cuprinde la noi câteva forme completive Fenomenul acesta e cunoscut mai ales la verbe des întrebunțate, precum e verbul „a fi” — în a cărui conjugare au intrat la noi forme ale lat *feri*, și care cuprinde și în alte limbi forme completive (cf lat. *sum — fui — esse*, germ *bin — sei — gewesen — war*, slav *esam — byl* etc) — sau „a umblă” (cf fr *je vais — nous allons — nous irons*, istorrom. *meg — päs* „mergi” și *homo* „să mergem, haide” — *v-voį* „voiu merge”) și alte câteva. Formele completive pot să fie împrumutate din conjugarea unor verbe deosebite, ca în exemplele amintite și chiar la lat. *velle*, care formează persoana 2 (vis) de la tulpina *vt* (cf. Stolz-Schmalz, *Latvinsche Gramm* ⁵ p 311) și precum vom vedea că e cazul la românescul *va* — sau în conjugarea unui timp sau mod verbal intră forme din